

SLOVENSKI UČITELJ

VERI
VZGOJI
POUKU

V. Letnik

V Ljubljani 15. decembra 1904.

Št. 12.

Ob koncu leta.

„Slov. Učitelj“ letos že lahko praznuje mal jubilej. Pet let je namreč minulo, odkar je njegova prva številka zagledala beli dan. Prerokovanja zlih rojenic, ki so mu stale ob zibeli, se niso izpolnila. Pet let življenja in delovanja že nekaj pomenja v našem izprememb polnem in bojovitem času. Vsaj to izpričuje naša petletnica, da se je „Slov. Učitelj“ udomačil med svetnim in duhovskim učiteljstvom, da si je zbral okoli sebe lepo število prijateljev, ki ga duševno in gmotno podpirajo in si tako pridobil vse pogoje za obstanek in daljni razvoj. — Politiške razmere niso ravno ugodne našemu stremljenju in našim težnjam. Bolj ko kdaj pehajo v naših dneh učiteljstvo v boj in strastno nasprotstvo proti cerkvi in duhovščini. Radikalna gesla najdejo med njim vedno živahnejši odmev. Stanovska zavest in težnja za izboljšanje gmotnega stanja pa so tista sredstva, s katerimi se vedno neti in razvnema plamen razpora in sovraštva. Kakor da je prava stanovska zavest nezdržljiva s krščanskim, verskim mišljenjem in vzajemnim delovanjem z duhovščino! In kam pa privede prenapeta stanovska zavest, kakoršna se povdarja v liberalnih in socialističnih listih? Ali ne do tega, da slednjič izgubi

učiteljstvo simpatije vseh drugih stanov, da izgubi svojo oporo v ljudstvu, da slednjič nima nobenega odkritega prijatelja in zagovornika?

In vprašanje o regulaciji plač? Ali naj je to povod razpora in nasprotstva? Dvoje je treba tu razločevati. Opravičeno zahtevo po izboljšanju gmotnega stanja in politično izrabljanje sedanjega mučnega položaja. Prvo je opravičeno in mora biti na programu vseh učiteljskih društev. A rešiti je mogoče to vprašanje le v soglasju s tistimi činitelji, od katerih je ugodna rešitev odvisna. In med temi činitelji je v ustavni državi na prvem mestu — ljudstvo. Zato ni misliti, da se more tako zadevo mahoma rešiti v času, ko razburjajo javnost velika vprašanja, ki se tičejo deželne ustave same in ki bodo morda preobrazila vse naše politično življenje. En nauk pa naj bi si učiteljstvo povzelo iz sedanjega položaja, namreč ta: da ne gre teženje za izboljšanje plač istovetiti z liberalnim strankarstvom. Prvo zadeva vse učiteljstvo, drugo pa le maloštevilno kliko, ki si obeta veliko dobička iz svoje politike. V interesu vsega učiteljstva pa nikakor ne more biti, da se ves stan stavi v nasprotje proti zahtevam ljudstva in tira v divji boj proti duhovščini. Najmanj je potem pričakovati kmalu uresničenja naših gmotnih koristi. To so čisto materijalni razlogi, katere narekuje vsakemu opravičeno samoljubje in ki govore za to, da učiteljstvo ne žrtvuje vsega kar ima in kar še pričakuje, vladoželjnosti nekaterih oseb.

Zato bode naša naloga tudi še v prihodnje, da zastopamo v javnosti harmonijo učiteljstva z ljudstvom in z njegovo največjo zaščitnico, s cerkvijo. Tej nalogi ostanemo zvesti, čeprav se zavedamo, da je v naših razburkanih časih težko zbliževati sloje, katere so umetno vcepljeni predsodki in strankarska gesla razdvojila. A prepričani smo, da mora teh skrajno napetih in nezdravih razmer biti skoraj konec, da bodeta razum in treznost končno vendar našla rešilno pot iz sedanjega mučnega položaja, in združila tiste, katere je previdnost božja poklicala k skupnemu delu.

Zato se nas ob koncu leta nikakor ne polastujejo malodušnost vzpričo žalostnih naših razmer, temuč pogumno in dosledno hočemo nadaljevati svojo pot, prepričani, da potrpežljivost in vstrajnost slednjič rodita zaželjeni sad.

Šolska reforma na Nižjeavstrijskem.

Na Kranjskem učiteljstvo še ni doseglo izboljšanja plač. Krive so temu naše žalostne politične razmere, pa tudi žalostna vloga, katero igra velika večina učiteljev kot slepo orodje maloštevilne klike v boju zoper ljudstvo. Tako postopanje ne more pospeševati uresničenja naših teženj. Toda o tej stvari nočemo danes tu razpravljati „Tovariš“ naj le še naprej za vso učiteljsko mizerijo odgovorne dela klerikalce. Saj prepričal itak ne bo razsodnih ljudij, ki dobro vedo, kako hladno je liberalno srce proti učiteljstvu, in ki to svojo mrzkost opetovano kaže proti poedincem našega stanu, kakor proti celim društvom. —

Drugod so pa letos učiteljstvu milši zvezde sijale. Deželni zbor na Nižjeavstrijskem je po dolgotrajnih pripravah sklenil nov deželni šolski zakon, čegar glavni namen je zboljšanje sedanjih učiteljskih plač in ki poleg tega obsega še nekatere določbe, glede šolskega nadzorstva, vzdrževanja šol in pravnih razmer učiteljstva. Vse te določbe ne nakladajo učiteljstvu novega bremena, ga nikakor ne obtežujejo, pač pa mu gmotno stanje zdatno izboljšujejo. Navzlic temu novi nižjeavstrijski deželni zakon ni našel milostnega sprejema pri „Tovarišu“. Vzrok je ta, da so ga napravili krščanski socialci in ti so — nepoklicani ljudje. Več kot mesec dni je izlival „Tovariš“ svoj srd nad kranjskim deželnim zborom, ker ni dovršil zaželenega zakona, tam gori na Dunaju pa so se vsedli „klerikalci“ k resnemu delu in ponudili učiteljem ne le kopo obljub temuč tudi nekaj gmotnih koristi. Zato seveda zaslužijo brco. A vzdržimo se za sedaj opazk in pogledjmo si novi zakon, ki ga je sklenil nižjeavstrijski deželni zbor.

Pri zvišanj u plač pride v poštev dvojno merilo, za učiteljstvo na Dunaju in izven Dunaja. Na Dunaju dobe ravnatelji meščanskih šol po regulaciji 3400 K temeljne plače (preje 3000) in 1200 K stanarine (preje 1000 K), zvišanje torej znaša 600 K; ravnateljice višje kategorije 3200 K temeljne plače (preje 3000 K) in 1000 K stanarine; zvišanje 200 K; ravnateljice nižje kategorije dobe isto plačo kot doslej. — Nadučitelji ljudskih šol: temeljna plača 3000 K, oz. 2800 in 2600 K (preje 2600 in 2400), stanarina 1000 K (preje 900 K); zvišek 500 K oz. 300 K. — Nadučiteljice ljudskih šol: temeljna plača 2800, oz. 2600 in 2400 K (preje 2600 in 2400 K); stanarina 900 (preje 900 K); zvišanje v največji kategoriji 200 K v nižji nič. — Meščanski učitelji prvega razreda: temeljna plača 2600, oziroma 2400, 2200 K (preje 2200 in 2000), stanarina 100 K (preje 800 in 600 K); zvišek 600 K. Meščanske učiteljice prvega razreda: temeljna plača 2400, 2200 in 2000 K (preje 2200 in 2000), stanarina 500 K (preje 500 in 400); zvišek 200, oz. 100 K. Ljudskošolski učitelji prvega razreda: temeljna plača 2200, oz. 2000 in 1800 K (preje 1800 in 1600), stanarina 800 (preje 600 K); zvišek 400 K. Ljudskošolske učiteljice prvega razreda: temeljna plača 2000 oz. 1800 K (preje 1800 in 1600 K); stanarina 500 (preje 400 K). Meščanski učitelji in

učiteljice drugega razreda: temeljna plača 1800 in 1600 K (preje 1400 in 1200); stanarina 400 in 240 (preje 240 in 180); zvišek 560 oziroma 460 K. — Ljudskošolski učitelji in učiteljice drugega razreda: temeljna plača 1600, oz. 1400 K (preje 1400 in 1200); stanarina 400 in 240 (preje 240 in 180 K); zvišek 360 oz. 260 K. Provizoričnim učiteljem in učiteljicam se le na najnižji kategoriji zviša plača od 800 na 1000 K. — Poleg teh dohodkov dobi še vse stalno nameščeno učiteljstvo šest petletnic po 200 K, ki se v pokojnino prištevajo in razne funkcijske doklade.

Izven Dunaja. Ravnatelji in učitelji meščanskih šol prvega razreda: temeljna plača 2400, oz. 2200, 2000 K (preje 2000 in 1800 K); funkcijske doklade ravnateljev 700 (preje 600); stanarine po številu prebivalcev 160–600 K (preje 100–200 K). Ravnateljice in učiteljice meščanskih šol prvega razreda: temeljna plača 1800 do 2200 K (preje 1800); stanarina 160–240 K (preje 0). Nadučitelji in učitelji ljudskih šol prvega razreda: temeljna plača 1600 do 2200 K (preje 1400–1800 K); funkcijske doklade 500 (preje 400 K); stanarina učiteljem 160–600 K (preje 100–200 K), nadučitelji stanovanje prosto. Nadučiteljice in učiteljice ljudskih šol prvega razreda: temeljna plača 1600–2000 K (sedaj 1400–1600); funkcijske doklade 500 K (preje 400 K); stanarina učiteljicam 160–240 K (preje 0). Učitelji in učiteljice meščanskih šol drugega razreda: temeljna plača 1400 do 1600 K; učitelji in učiteljice ljudskih šol drugega razreda: temeljna plača 1000–1400 K (preje 1000–1200 K), stanarina 120 do 180 K. Provizorični učitelji in učiteljice: letna nagrada 1000 K (preje 800 K).

Vsaka učna oseba mora biti v enem plačilnem razredu najmanj štiri leta. Pogoji za pomaknenje v višji plačilni razred so: popolnoma zadovoljivo delovanje v šoli in povoljno vedenje v šoli in izven šole. Tako zakon o učiteljskih plačah.

Z regulacijo pa je združena tudi izprememba nekaterih paragrafov, ki se tičejo šolskega nadzorstva, vzdrževanja šol in pravnih razmer učiteljstva. Krajni šolski svet se bode volil odslej za šest let in ne več na tri leta. Katoliški dušni pastir je zakonit član krajnega šolskega sveta, prav tako zastopnik drugih veroizpovedi, ako obiskuje šolo najmanj 100 otrok tiste konfesije. Vendar ima ta zastopnik pravico posvetovanja in glasovanja le o predmetih, ki se tičejo interesa zastopanih. Krajne šolske nadzornike imenuje okrajni šolski svet. V okrajnem šolskem svetu bodejo poleg dosedanjih članov odslej še po dva zastopnika deželnega odbora in okrajni šolski nadzornik. V deželnem šolskem svetu bodo odslej mestu treh štiri zastopniki dunajskega mestnega sveta. — Stroški za vzdrževanje šol preidejo na posamezne občine. Dosedanji okrajni šolski zakladi se razpuste. Imenovanje učiteljev izvršujejo občine in okrajni šolski sveti tam, kjer prispeva občina vsaj 50 % šolskih stroškov k deželnemu šolskemu fondu, v vseh drugih slučajih imenuje učiteljstvo deželni odbor. Na Dunaju

ima to pravico mestni občinski zastop. Med disciplinarnimi kaznimi se naštevajo: ukor, denarna kazen do 100 K, pomaknenje v nižji plačilni razred, odtegnenje funkcijskih doklad, odpustitev iz službe. Predno se izreče discipliniranje, se mora dati obtožencu prilika, da se opraviči. Odpustitev iz službe se izvrši le tedaj, ako je bil obtoženec že preje disciplinarno kaznovan, a se ni poboljšal. Izjemno se kaznujejo z odpuščanjem pregreški proti pravosti, veri in prepovedi telesnega kaznovanja.

V vsem tem zakonskem načrtu ni prav nikakih novih koncesij za cerkev ali duhovništvo. Le v krajnem šolskem svetu bode odslej duhovnik po postavi zastopnik cerkvene občine, kar je že itak doslej bil v mnogih deželah. Sicer pa ni najti sledu „klerikalnih privilegijev“. Šenthipolitski škof se je zaman trudil, da bi v deželni in v okrajnih šolskih svetih zagotovil cerkvi večji vpliv. Deželnozborska večina načeloma ni hotela ugoditi njegovim zahtevam. Navzlic temu, toliko krika in vika zoper nižjeavstrijski deželni šolski zakon, ki se imenuje „atentat na svobodno šolo“ in namerava „šolo izročiti duhovniškemu gospodarstvu“. Na Dunaju je zlasti socialna demokracija nastopila s hrupnimi demonstracijami, da zabrani najvišjo sankcijo.

In zakaj tolik odpor? Novi zakon nima sicer nikake klerikalne tendence, a ima vendar nabrušeno ost zoper socialistično, „jungovsko“ učiteljstvo. Socialno demokratiška načela so našla zlasti med nižjeavstrijskim učiteljstvom mnogo privrženecv. Večina učiteljskih društev na Dunaju in izven Dunaja je na nje prisegala. Tej struji je seveda zdaj prizadet smrtni udarec. Novi zakon je postavil upravičeno načelo, da tisti, ki šole vzdržuje, ki nosi breme, tisti naj ima tudi pravico nastavljanja učiteljstva. Zato priznava to pravico občinam in deželni odboru. Krščansko socialna večina seveda ne bode ščitila „jungovstva“. In njegovega terorizma je zdaj za vselej konec. Od tod tolik krik po liberalnem in socialno-demokratiškem časopisju, kateremu zvesto pomaga tudi „Učit. Tovariš“. Vendar je zakonski načrt nižjeavstrijskega deželnega zbora priča o resni skrbi krščansko-socialne večine za šolo in učiteljstvo. „Tovariš“, ki na njem ni našel niti sence dobrega, naj raje svoje liberalne pokrovitelje naprosi, da pokažejo vsaj toliko dobrohotnosti do učiteljstva, kakor nižjeavstrijski klerikalci.

„Pojasnjevanje“ v katehetiki.

(Metodiška razprava.)¹⁾

Katehetovo delovanje upoštevaj vse dušne moči učenčeve: razum, spomin, domišljijo, čuvstva in voljo.

---

¹⁾ Metodika veronauka se je v novejšem času pričela marljiveje obdelovati. Mnogo je k temu primoglo katehetsko društvo v Monakovem s svojo psihološko metodo in katehetski tečaj v Solnogradu. V prihodnjem letu hočemo tudi mi ta predmet redno obravnavati. „Slov. Učitelj“ bodi skupno glasilo učiteljev in katehetov!

Z ozirom na razum ima katehet trojno nalogo: 1) pojasnjevati ali razlagati resnice, 2) dokazovati jih, 3) zavračati dvome, zmote in predsodke.

Pojasnjevanje mora privedi učence do tega, da razumevajo posamezne pojme in njih zvezo. Dobiti morajo jasne pojme o rečeh, s katerimi se peča verouk. Pojmi so pa lahko dvojni: a) konkretni in b) abstratni. Konkretnih je pri verouku le malo.

a) Konkretno pojme razjasnjujemo neposrednje in posrednje.

Neposrednje pojasnjujemo, ako otroku pokažemo dotično reč. A vsako reč si morajo otroci dobro in natanko ogledati. Sami naj naštevajo bistvene znake; kar izpustijo, naj učitelj izpraševaje izpolni. Končno se vse ponovi in s tem že opiše dotični predmet.

Na ta način se morejo pojasnjevati mnogi liturgični predmeti, n. pr. svete posode, cerkvena oblačila itd.

Izvrševanje zunanjih reči pri službi božji najlaže nauči katehet tako, da sam pokaže, kako se dela pravilno in dostojno, n. pr. kako se moramo pokrižati ¹⁾ kako poklekati in klečati, kako se vesti pri spovedi in sv. obhajilu, kako roke sklepati in držati itd.

Tudi to smemo prištevati neposrednjemu pojasnilu, ako opozarjamo otroke na reči, ki jih že morajo sami poznati iz mnogokratnega opazovanja. Tu ima pojasnilo le ta namen, da so učenci opozorjeni na znake in lastnije, ki bi jih sicer prezrli, da torej poznajo reč jasneje in natančneje. Kolikortoliko so jim znani prostori in razne reči v cerkvi. Šotor so bržkone tudi že videli ob času vojaških vaj, ali pri ciganih in nekaj sličnega pri navadnih sejmarjih. V Noetovi zgodbi se čita, da so se odprle „zatvornice neba“. V krajih, kjer so mlini in žage, se to lahko pojasni neposrednje, drugod bi se moralo pojasniti posrednje. V 79. zgodbi se bere, da je kralj stopil „pred isteje“. Ker otroci pač dobro poznajo peč in njene dele, bi tu zadostovalo, če katehet le omeni, kateri del peči ima to ime. Sploh naj katehet ne zahteva temeljite jasnosti takih pojmov, ki ne naznanjajo verskih reči, ker ima to nalogo že itak nazorni pouk. Zadovolji naj se, če otroci sploh poznajo ono reč. Jasnost verskih pojmov mu bodi glavna reč, vse drugo le sredstvo v doseglo glavnega namena.

Posrednje pojasnjujemo: 1) Z obrazci in podobami. Tudi tukaj poiščejo najprej učenci bistvenih znakov, ki so razvidni na sliki (ali modelu); učitelj pristavi še drugih, ki niso vidni n. pr. barvo, velikost, tvarino . . . ; učenci združijo oboje ter tako opišejo s pomočjo slike dotični predmet.

N. pr. vihar na morju, obleka velikega duhovnika, skrinja zaveze itd

2) S primerjanjem pojasnjujemo neznan predmet, ako ga primerjamo, sličnemu predmetu, ki ga otroci že dobro poznajo. Pri tej operaciji naj učenci po učiteljevem navodilu naštejejo pri znani reči one dele in znake, v katerih je slična neznanemu predmetu; potlej naj učitelj še našteje bistvene znake, v

¹⁾ V nekaterih knjigah se bere navodilo, da naj katehet pri začetnikih z levico dela križ, ker je obrnjen proti otrokom, češ, da bi se ne motili. V tem ne moremo soglašati, ker za šolo godni otroci pač vedo, katera je desna in katera je leva roka. Saj bi se jim še čudno zdelo, zakaj neki katehet z levico dela križ. Drugih opravi jim menda doma tudi ne kažejo narobe. To nepotrebno levičenje se mi zdi skoro poniževalno za to sveto opravilo.

katerih si nista enaki obe reči, otroci pa naj ponovijo dostavek in oboje združijo ter tako opišejo novi predmet.

Da si učenci morejo predstavljati n. pr. Jeruzalemski tempelj, naj jim ga primerja s cerkvijo, ki je zidana na holmcu, opozarja jih, kako se pride do cerkve (po stopnjicah), koliko delov ima cerkev, kaj je v cerkvi, kaj okoli cerkve... Potlej pa našteje reči, ki jih pri cerkvi ni, pa so bile v templju. Katehet si lahko delo še olajša, ako hkrati rabi dobro sliko, torej dvojno sredstvo obenem.

3) Z nasprotjem se morejo le redkokrat pojasnjevati konkretni pojmi.

Z uspehom utegne katehet porabiti to sredstvo, ako pri bogoslužnih vajah kaže napake, katerih se morajo varovati učenci; n. pr. pri klečanju je nesposobno, če kdo kleči le na enem kolenu, če se zadaj naslanja na pete ali če se spredaj v nemarno zvirja po stolu ali klopi...; roke niso lepo sklenjene, če prste narazen štrlé, če je obhajanec z glavo preveč priklonjen ali pa jo drži preveč nazaj, če ne odpre ust...; napačno je, če se spovedanec predaleč nazaj drži z glavo, da ne more slišati spovednika, ne spovednik njega, če govori pretiho ali preglasno... Ako se pokaže, kaj je napačno, otroci še bolje razvidijo, kaj je prav.

b) Abstraktne pojme tudi pojasnjujemo neposrednje in posrednje. Neposrednje le redkokrat

Neposrednje bi bilo pojasnilo, ako katehet opozori učence na čustvo ali dušno stanje, ki se jim je slučajno samo vzbudilo ali pa ga je katehet nalašč vzbudil v njih. Da bode otrokom jasen dotičen pojem, mora izpraševaje določiti in naštetii bistvene znake.

Morda je bil sošolec zelo nesrečen (vsled očetove ali materine smrti...) Katehet vidi, kako so součenci tudi žalostni, mnogi se celo jokajo z njim. Tu jih lahko pohvali in pové, da kaže plemenito srce, kdor žaluje, ko vidi v nesreči in žalosti bližnjika, ter mu je enako hudo, kakor bi se bila njemu pripetila nesreča. To plemenito čustvo se imenuje sočutje. (Sv. apostol Pavel ga nam priporoča s prekrasnimi besedami: „Veselite se z veselimi in žalujte z žalujočimi!“) — O drugi priliki pa bo morda katehet opazil ravno nasprotno. — Učencu, ki je manj priljubljen, se pripeti kaj nevšečnega (znabiti se je kaj pobil, ni znal in je bil kaznovan...) Nekateri učenci so veseli, se smejejo in mu privoščijo. Tu naj jih katehet ostro zavrne in posvari, rekoč, da je grdo in grešno, če se kdo veseli tuje nesreče in če privoščii bližnjiku kaj hudega. Ta grda lastnost se imenuje škodoželjnost in prihaja iz nevoščljivosti.

Katehet je vzbudil z živim opisovanjem nadnaravnih nagibov, zlasti božje dobrotljivosti, popolni kes v srcih svojih učencev, da se jim kar vidi na obrazu in v očeh, kako jim je hudo, kako žal, da so žalili ljubega Jezusa. Lahko jim reče: Glejte tako žalost, izkušajte sami večkrat vzbujati v srcu zlasti takrat, ko greste k spovedi, le premišlujte sami take reči, kakor sem vam jaz zdaj povedal. Taka žalost radi razžaljenja božjega se imenuje popolni kes.

Neposrednje se tudi še sme imenovati pojasnilo, ako ob razlagi opozorimo otroke na čustva, ki so jih kdaj že sami imeli. Tako bi utegnili pojasniti težko vprašanje: Kaj je kes (sploh)? (Otroci, vem, da ste že večkrat storili kaj nespametnega, za kar vam je bilo potlej močno žal, n. pr., novo obleko neprevidno vmazali ali raztrgali; izgubili dragoceno darilo itd. I. povej, ali se je že tebi pripetilo kaj takega? [Boter so mi bili podarili cekin, pa sem ga izgubil, ker nisem pazil nanj.] No, kako ti je bilo pri srcu? Kaj ne, zelo hudo; še solze so se ti jele utrinjati, jeli? Sam náse si bil nevoljen; ne vem, kaj bi bil raje storil, kot da se je to zgodilo!.. Rekel si: „Kako se kesam! Prihodnjič bom pa pazil; nikoli več ne bom tako lahkomišljen!“ Vidiš: „Kesam se“, praviš,

in takoj pristaviš: „nikoli več!“ Torej že veš, kaj je tisto grenko čustvo, ki se imenuje kes. Toda katekizem se ne zmeni za posvetne reči, govori le o božjih. Glej še stokrat bolj si bil nespameten, ker nisi pazil na svojo dušo, da si se zameril Bogu...)

Posrednje pa se pojasnjujejo abstraktni pojmi mnogovrstno:

1. Na zgledih še živih oseb. Iz njihovega konkretnega vedenja se dajo lahko izvajati njim lastne značilne abstraktne lastnosti.

N. pr. otroci poznajo izredno delavnega, varčnega, dobrodelnega človeka; ali pa obratno lenuha, zapravljivca, lakomnika, skopuha itd. Katehet bi jim lahko pojasnil take lastnosti, ako opozarja na bistvene znake, ki jih opazujejo na označenih osebah.

Saj je Zveličar sam tako pojasnjeval. Da bi apostolom razjasnil, kaj je ponižnost, nesebičnost in preprostost, je poklical otroka in postavil v sredo med nje in je rekel: „Resnično vam povem, ako se ne izpreobnete in niste kakor otroci, ne pojdete v nebeško kraljestvo. Kdorkoli se torej poniža kakor ta otrok, ta je večji v nebeškem kraljestvu.“ Ko je učil o dobrem namenu, ki je potreben za zaslužnost dobrih del, je opozarjal na vedenje farizejcev.

Vendar mora biti učitelj tu jako oprezen, da ne žali nežnega čuta svojih učencev, da jim ne kaže v slabi luči onih oseb, do katerih morajo imeti spoštovanje.

2. S podobami, na katerih je včasih razvidno tudi notranje (dušno) stanje naslikanih oseb.

N. pr. pobožnost na sliki Jezusa v molitvi na Oljski gori, ali svetega Alojzija i. dr.; zavist pri Jožefovih bratih ali pri Kajnu. Vendar se more to sredstvo le redkokrat rabiti samostojno, ker ni lahko dobiti tako dobrih slik, da bi se na njih izražali tudi znotranji dušni pojavi.

3. S primerjanjem. To je mogoče na dvojen način: neznana abstraktna reč se primerja znanemu konkretnemu predmetu ali pa neznana abstraktna že znani abstraktni.

N. pr. milost božja je v srcu pravičnega človeka, kar solnce v naravi. (Prim. izrek sv. Roze Limanske) — Ako otroci že dobro poznajo lastnosti, ki jih mora imeti kes, se opozorijo pri nauku o trdnem sklepu, da mora imeti slične lastnosti: mora biti notranj, splošen itd. — Zakaj je duša podoba božja (kdaj naravna? kdaj nadnaravna?)

To sredstvo se dá čestokrat porabiti, da se po analogiji iz konkretnih pojavov v naravi in človeškem življenju izvajajo abstraktni pojmi v verouku. Zlasti naj se izkorišča v tem smislu liturgija sv. cerkve.

4. Z nasprotjem. To sredstvo se dá še uspešneje rabiti pri abstraktnih nego pri konkretnih pojmi.

Večkrat se krepkeje razjasni pojem čednosti, ako se razkažejo znaki nasprotne pregrehe n. pr. resnicoljubnost in laž, hvaležnost in nehvaležnost itd. Včasih pa se bolj priporoča, da se čednost prav živo opisuje in s tem vzbuja stud do nasprotne pregrehe; n. pr. pri šesti zapovedi je bolj umestno, da katehet opisuje lepoto čistosti nego grdobijo nečistosti, dasi tudi tega ne sme popolnoma opustiti. Jezus je tudi tako učil: dobri namen je priporočal s tem, da je opozarjal na napačni namen, ki so ga imeli farizeji pri svojih dobrih delih.¹⁾

¹⁾ Prim. pojem „modrosti“ v „Vrtcu“ 1904., str. 160. kjer se obenem uporablja tudi pojasnilo s konkretnim slučajem (zgodbico).

5. Z zgodbami in povestmi. Brez dvoma je to najboljše pojasnilno sredstvo. Tem potom se lahko pojasnuje večja skupina pojmov obenem. Tudi lahko doseže katehet več namenov hkrati. Ako je namreč zgled spretno odbran, ž njim pojasnjuje dotični pojem, a obenem tudi vzbuja blaga čustva in deluje na voljo otrokovo.

Najprimernejše so zgodbe sv. pisma stare, še bolj pa nove zaveze. Po tej poti nam je v največji meri došlo razodetje božje, naj ga tudi po isti poti spoznavamo. Pa svetopisemske zgodbe nikakor ne zadostujejo za pojasnitev vseh katekizmovih nauk, ali pa so pretežavno sredstvo ter se večkrat ne morejo naravnost in jasno izvajati iz njih dotične resnice. Zato naj se odbirajo zgledi tudi iz cerkvene zgodovine (življenja svetnikov), ki so še bolj primerni za pojasnitev, ker nam kažejo krščanske odnose kar naravnost, dočim je treba pri svetopisemskih zgledih večkrat še posebej opozarjati na judovske šege. — Semtertja se sme porabiti tudi povest, ki nima zgodovinske podlage, saj je Zveličar tudi rabil prilike. Kako lepo se n. pr. po Šmidovi povestici o modrujočem kmetu, ki je zaspal pod hrastom, pojasni božjo modrost v stvarjenju, dasi nam ni vselej razvidna na prvi pogled.

Metodično se povest tako-le obravnava: 1. Najprej se zgodba pové živo, deklamatorično in mikavno s posebnim poudarkom onih momentov, ki jih bo katehet porabil pri izvajanju. 2. Otroci naj ponove zgodbo vsaj po glavni vsebini, tehtne izreke naj si zapomnijo dobesedno. 3. Potem naj katehet izpraševaje izvaja dotične nauke katekizmove. 4. Končno ponovi. Včasih utegne biti razprava v drugačnem redu, a ob ponovitvi naj se vrsté rezultati v istem redu, kakor stoje v katekizmu.

Za razlago zakramenta sv. pokore, n. pr., je pač najprimernejše sredstvo prilika o izgubljenem sinu. Prav naravno se dajo iz nje izvajati vsa splošna vprašanja o sv. pokori; a tudi potlej ob razlaganju posameznih zahtev zopet in zopet lahko nazaj poseže. N. pr. Pri vprašanju, da mora biti kes na dnaraven, utegne tako-le postopati: Zakaj je bil izgubljeni sin tako zelo žalosten? (Zato, ker je bil lačen, ker je stradal.) Da, kakšen kes je bil to, naraven ali nadnaraven? (Naraven) Zakaj? (Ker mu je bilo žal le radi svetne nezgode.) Ali je pa ostal pri tem? (Ne; najprej je res mislil le na kruh, ki preostaja v hiši očetovi, a pri tem mu oživi spomin na ljubega očeta, ki ga je tako nehvaležno razžalil, in pa na to strašno reč, da je s tem žalil tudi nebeškega Očeta, — „grešil zoper nebo“! Zato ne govori več: „Vstal bom in pojdem domov, pa si bom kruha odrezal in privoščil“, marveč: „Vstal bom in pojdem k očetu in porečem: Oče, grešil sem . . .“

6. Semtertja se sme porabiti v pojasnilo verskega pouka kaka basen.

N. pr. Pri pouku, kako naj krotimo svojo jezo, se utegne omeniti Ezo-pova basen o lisjaku, ki je znal tako zvijačno premagati jezo. Jezilo ga je namreč, da ni mogel doseči sladkega grozdja; a takoj se je utolažil, rekoč: „Saj je kisloto grozdje!“ Kolikokrat bi bilo pametnejše tudi za nas, da bi se smejali mesto jezili.

7. Tudi kak pregovor utegne včasih dobro služiti, in sicer še posebno zato, ker ž njim resnica ostane dlje v spominu. Seveda je treba tudi pregovor razjasniti otrokom.

N. pr. Dolžnost, lepo porabiti mlada leta, se pojasni s pregovorom: „Pomlad in mladost sta enakih lastnost.“ — Kako mora ob smrti človek vse popustiti, lepo označi pregovor: „Mrtvaška obleka nima žepov.“ (Prim. razlago pregovorov v „Vrtcu“.)

Splošno pravilo pa bodi: Ne preveč in brez potrebe pojasnjevati! Posebno ne kaže obširno obravnavati vsake resnice, ker za to ni potrebnega časa. Obširno in temeljito naj se razlagajo oni nauki, ki so za življenje zelo imenitni. Obširna obravnava o isti resnici naj bi se ne ponavljala istim učencem. Kar se je v nižjih razredih že temeljito razlagalo, naj se v višjih le ponavlja in izpopolnjuje; tu naj se obširno obravnavajo le nove resnice, ki še poprej niso bile na vrsti.

Kako vpliva preoblaganje na zdravje šolske mladine?

V medicinski akademiji je dr. Lagneau na podlagi raznih listin dognal, da raste bolehavost učencev sorazumno s številom njihovih šolskih let. Čim dalje hodijo učenci v šolo, tem pogosteje se opazuje, da jih boli glava, da jim teče kri ali da trpe na različnih izrastkih. Ti mali mučenci telesno popolnoma oslabe, da bi le vzrastli vsaj v duševno in nravno izvrstne može! Da bi si mesto trenutne učenosti pridobili vsaj temeljito in trajno vednost v bistvenih stvareh! Da bi se krepili vsaj njihovi značaji! Toda ne! Uspehi so v vsakem oziru slabi. V razpravah ki so došle pariški akademiji, tožijo zdravniki, da so učenci preobloženi in se zato „uničuje moč volje in nravna energija“ (dr. Lagneau), „da izgubi duševna moč učencev vsak pomen“ (dr. Fonssagrives), „da se postanejo učenci razdražljivi“ (dr. Beaumetz), „njihov razum pa top“ (dr. Beckel).

Isto potrjujejo najimenitnejši zdravniki obeh delov sveta: doktorji Ereimann iz Petrograda, Durn iz Hannoverja, Edes iz Bostona, Macphason iz Glasgowa in angleški zdravniki Ashby, Stally, Drewith, Donkin in Gibbon.

Dr. Cohn omenja visoke šole v Vratislavi, Erlangenu, Heidelbergu, kjer je 100 odstotkov dijakov (t. j. vsi) bolnih na očeh; o raznovrstnih boleznih, ki jih dobe dijaki vsled tega, ker vedno sede, niti ne govorimo.

Odkar se je na Angleškem izvedel šolski zakon, so otroci z delom tako preobloženi, da sta opozorili vlado na to grozno vzgojo že gosposka in poslanska zbornica, pa tudi zdravniško časopisje. Lord Shaftesbury, predsednik komisije za umobolne, pravi, da število vzgojiteljic, ki zbole vsled živčne oslabeledosti, strašno raste. Vsak hoče doseči določeni cilj, naj je otrok nardarjen ali ne; vzgojitelji se udajo napornemu in razdražljivemu delu, ne da bi presodili posameznikove zmožnosti. Vsi otroci se merijo po istem merilu, vsi se vlivajo po istem vzorcu in gnetejo iz istega testa. Obvezna je srednja pot, izvirnost pa prepovedana.

Posebej glede mladih deklic se je izrazil dr. Dujardin Beaumetz v akademiji: „Več let imam že nalogo, da opazujem in zdravim mlade deklice, ki bivajo v različnih učnih zavodih, posebno v Seine-skem okraju. Zdi se mi, da bo marsikoga zanimalo, če objavim, kar sem opazoval v teh letih pri

deklicah, ki so z delom preobložene. Deklice se sprejemajo s petnajstimi, najpozneje z osemnajstimi leti in ostanejo v zavodu tri leta. Ker jih med petsto prosilk sprejemajo vsako leto samo dvajset, je sprejemni načrt zelo obširen in prosilke so prisiljene, da se jedno leto pred sprejemnim izpitom udajo najnapornejšemu delu. Proti tej preobložitvi moramo imeti toliko več pomislekov, ker so deklice preobložene z delom ravno med časom razvoja, torej v času, ko bi bilo treba njihovo zdravje stalno varovati in temeljito gojiti. Poleg tega žive deklice največ v slabih gmotnih razmerah in njihova hrana torej ne more biti taka, kot bi jo potrebovale. Tudi je dognano, da jih posebno prvo leto v zavodu napadajo razne slabosti. Iz lokalnega stališča se opazi najprvo na deklicah kratkovidnost, lopatica desne rame se preveč izboči in hrbtnica se premakne. Splošno se pa opaža pri otrocih bledica in posebna razdraženost živčevja.

„Preoblagajo se mladi ljudje“, pravi dr. Peter, „vsled tega, ker se glede razuma premalo gleda na zakon ponujanja in povpraševanja. S tem hočem reči, da se v šolskih načrtih mladim ljudem ponuja več, kot zahtevajo njihove duševne zmožnosti. Narava nas uči, da je največ ljudi srednje nadarjenih. Če se na to pozabi, je nevarnost, da se ničesar drugega ne doseže kot mnogo na možganih oslabeledih ljudi.“

„Kratko“, pravi tudi dr. Hardy, „naši otroci se uče preveč stvari, preje bi bili gotovi, če bi povedal, česa se ne uče, kot če bi našteali vse predmete, ki se od njih zahtevajo: to je cela enciklopedija.“

„Če je res“, pravi dr. Gautier, „da se na naših šolah in gimnazijah mnogo dela, sledi iz tega, da bi morala mladina v višjih razredih kazati izvanredno nadarjenost. Toda vsakdanja izkušnja nas uči, da temu žal ni tako. Kakor je bilo vedno, tako je še sedaj: vsak da le, kolikor more.“

„Treba je“, pravi dr. Rochard, „da opravimo enkrat ta zapisnikarski pouk, ki se vsake stvari površno dotakne, pa se v nobeno stvar ne uglobi. Odpraviti moramo to splošno znanost, ki preoblaga spomin, pa pri tem ne razvija razuma in katere posledica je večkrat neozdravljiva utrujenost in nepremagljiv stud do duševnega dela. Zato se rad pridružujem predlogom Lagneau-jevim in predlagam, naj akademija naša končna izvajanja tako-le izrazi:

„Medicinska akademija, prepričana o resnih slabih posledicah, katere ima zloraba duševnega dela v zavodih za oba spola; prepričana, da ta zloraba zdravju in razvoju otrok resno škoduje, opozarja vlado na to točko.“

Po našem mnenju se je glede tega nek ud akademije najbolj duhovito in resnično izrazil, ko je rekel: „Ne smemo humanitete žrtvovati humanitetam“, to je humanistiškemu pouku.

(Nikolay „Ung. Kinder“.)

Dopisi.

Iz Idrije. Občni zbor „Podružnice Slomškove zveze“ v Idriji. Naša podružnica si pridobiva vedno več prijateljev, ker kdor pride na naša zborovanja, se prepriča, da „Slomškova zveza“ nima namena, delati razpor med učiteljstvom, temveč, da ravno nasprotno želi prav prijateljske edinosti med duhovščino in učiteljstvom, torej med stanovoma, ki morata že vsled svojega poklica skupno delovati in prijateljsko občevati. Ker je bil predsednik, g. Iv. Vogelnik službeno zadržan, priti pravočasno k zborovanju, otvoril je občni zbor odbornik J. Novak, ki je pozdravil vse navzoče člane in članice, prav posebno pa še vse one gospode in gospodične, ki so se prvič udeležili našega zborovanja. Iz poročil o delovanju društva povzemam sledeče podatke: Podružnica je štela v minolem letu 18 rednih in 16 podpornih članov. Dohodkov je imela 92 K 17 h, izdatkov pa 94 K 80 h; torej 2 K 63 h primanjkljaja. Knjižnica šteje 153 del v 229 zvezkih. — Pregledovalcem računov sta bila izvoljena gospoda Fr. Šparovec in V. Treven, ki sta račune takoj pregledala ter odobrila. — V odbor so bili izvoljeni vsi dosedanji

odborniki, namreč gospodični M. Gostiša in M. Jurman ter gg. J. Bajec, A. Hribar, J. Novak in Iv. Vogelnik. — Članarina znaša tudi za prihodnje leto le 2 K. Nato je poročal J. Novak „o izpustu iz šole“. V svoje poročilo je zbral vse §§, ki govorijo o tem predmetu, vmes pa je navajal navade, oziroma razvade in nepravilnosti, ki se tu in tam ob izpustu iz šole dogajajo, ter podal nekatere misli o izpustnici ter o izpustni knjigi. V debato, ki je postala precej živahna, so posegli poleg poročevalca zlasti gg. J. Bajec, A. Novak in Fr. Oswald. — Končno se je sklenilo, da bodi prihodnje zborovanje dne 26 januarja v Spodnji Idriji. Primerno predavanje je obljubil g. R. Gostiša. — Ker ni bilo samostalnih predlogov, zaključil je predsednik g. Ivan Vogelnik, ki je že med zborovanjem prišel ter prevzel predsedstvo, zborovanje z zahvalo vsim navzočim, ki so se tako mnogoštevilno odzvali odborovemu vabilu ter z zanimanjem sledili posameznim poročilom. — Da smo se potem pri skupnem obedu prav prijateljsko zabavali, mi skoro ni treba še posebej omenjati.

Slovstvo.

Svetopisemska knjiga Job in psalm 118. poslovenil S. Gregorčič. Tiskala in založila „Narodna tiskarna“ v Gorici 1904. Vsako novo delo Gregorčičevo z veseljem sprejme ne le izobraženstvo slovensko ampak tudi preprosto ljudstvo. To pot bo zanimanje tem večje, ker nam slavni naš pesnik podaja prevod globoko zamišljene poučne in pesniško navdahnjene svetopisemske knjige Job, ki gotovo zasluži, da bi se jo v vezani besedi prevedlo na vse izobražene jezike. Naš pesnik se pri prevajanju ni držal na določeno

dolžino verzov, ampak prosto se giblje, kakor mu velewa pesniški čut. To dela delo zanimivo in odstranjuje dolgočasno enakomernost, ki bi utegnila kaziti prevod tako zanimive svetopisemske knjige. Jezik v prevodu je gladek, neprisiljen in poleg tega je skoro dobesedno preveden svetopisemski izvornik. Zlasti nekatera mesta se odlikujejo po krasni pesniški dikciji; vidi se, da se je pesnik popolnoma zaglobil v snov in jo obdelal, kakor bi bila njegova izvorna last. Krasno se dado nekatera mesta iz tega dela porabiti kot citati,

marsikatera pa se bodo vsled svoje poljudnosti in neprisiljenosti gotovo udomačila med Slovenci kot priljubljeni izreki. Brez dvoma bo ta prevod mnogo pripomogel, ga postane ta krasna svetopisemska knjiga s svojimi globokimi resnicami bolj znana med Slovenci. — Kar je rečeno o prevodu Jobove knjige,

velja tudi o 118. psalmu. Tudi tu je prevod natančen, pesniško vzvišen in popolnoma umljiv. — Toplo priporočamo to knjigo vsem Slovincem, ki se hočejo seznaniti s prelepo knjigo Jobovo in se zraven tudi priučiti prekrasnemu pešniškemu jeziku enega najboljših del Gregorčičevih.

Šolske vesti.

Učiteljske izpremembe. Provizorični nadučitelj g. Jožef Ambrožič v Bučki je prestavljen v Čatež, na njegovo mesto v Bučko pa pride provizorični učitelj g. Franc Pogačnik z Rake. Suplentka gdč. Jožefa Muc v Prečni je imenovana za provizorično učiteljico v Beli cerkvi pri Novem mestu. Za suplenta na šoli v Prečni pri Novem mestu je imenovan učitelj g. Ivan Vozel v Trebnjem. Za začasnega učitelja v Polšniku je imenovan izprašani učiteljski kandidat gosp. Jožef Odlasek iz Ljubljane. Obolelega učitelja g. Martina Judniča v Št. Vidu pri Zatičini bode nadomestoval gosp. Jožef Bernot iz Ljubljane. — Štajersko. Za nadučitelja v Zagorju je imenovan dosedanji stalni učitelj g. Ivan Hočevvar; za učitelje so imenovani: na nemški ljudski šoli v Ormožu dosedanji začasni učitelj g. Viljem Hribar, na ljudski šoli v Žitalah dosedanji začasni učitelj g. Anton Gaberc, za učiteljico na ljudski šoli v Sromljah dosedanja začasna učiteljica gdč. Ernestina Bradaška in na ljudski šoli v Vržeju za učiteljico dosedanja začasna učiteljica gdč. Alojzija Colnarič v Stojnem selu. Dovoljenje za možitev sta dobili: stalna učiteljica gdč. Ida Stedry v Sv. Kungoti z nadučiteljem g. Martinom Vodeničkom in stalna učiteljica gdč. Vincencija Blažek z učiteljem g. Andrejem Eppichom. Za učitelja na meščanski šoli v Maribor je prestavljen g. Karol

Treiber iz Halbenreina, za nadučitelja v Dobrovcih je imenovan tamošnji učitelj gosp. Mat. Tušek, za učiteljico ženskih ročnih del je nastavljena v Št. Juriju ob Pesnici nadučiteljeva soproga g. Matilda Vodeničnik. — Za nadučitelja v Maloščah je imenovan sedanji učitelj v Škofičah gosp. Mat. Ožgan; za šolskega vodjo v Podgradu (Medgorje) gosp. Jožef Gattertnig, v Šmarjeti nad Pliberkom gospod Martin Sebastian. Za podučitelje pridejo gg.: J. Golker v Št. Martin na Dholici, Frid. Schreier v Šmarjeto v Rožni dolini, Jožef Traunig v Št. Primož, Marijeta Schmidt v Pliberk. G. Jernej Pšeničnik je postal pomožni učitelj v Kazazah. Prestavljeni so gg.: Pavel Hullnig iz Tinj v Št. Jakob v Rožu, Avgust Bürger iz Ledenic v Loče, Walter Riedl iz Domačal v Tinje. Iz službe stopita gdč. Pavlina Fournlanin gdč. Marija Remšgar.

Učna knjiga. Knjigo „Dr. Fr. vitez Močnik, Računica za avstrijske občje ljudske šole. Izdanje v treh delih. Tretji del: Višja stopnja. Predelala K. Kraus in M. Havernal, Dunaj 1904. C. kr. zaloga šolskih Cena 70 h, je c. kr. naučno ministrstvo odobrilo za uporabo na ljudskih šolah s slovenskim učnim jezikom, Slovenski prevod je oskrbel profesor J. Macher v Ljubljani.

Imenovanje. Gosp. Dragotin Pribil je imenovan za definitivnega vadničnega

učitelja v Kopru in za šolskega nadzor- nika v Lošinj. — Preč. g. Mihael Arko, dekan v Idriji, je imenovan za knezo škofijskega komisarja za krščanski nauk in bogoslužne vaje na mestni realki v Idriji.

Mestna realka v Idriji se razširi vsled sklepa občinskega sveta v višjo realko. Prihodnje leto se otvori peti razred.

Draginjske doklade. Krajni šolski svet v Trziču je dovolil učiteljstvu tamošnje šole draginjske doklade. Učitelji tretjega in četrtega plačilnega razreda in provizorični učitelji bodo dobivali do regulacije po 100 K, učiteljice pa po 50 K na leto. Naj bi temu zgledu sledilo še mnogo krajnih šolskih svetov.

Obrtni učni zavodi v Avstriji. C. kr. naučno ministrstvo je izdalo izkaz obrtnih učnih zavodov v Avstriji koncem šolskega leta 1903/4. Bilo je 7 obrtnih osrednjih zavodov, 21 državnih obrtnih šol in sorodnih zavodov, 2 stavbinski in umetno-rokodelski šoli in 6 državnih rokodelskih šol. Strokovnih šol za posamezne obrtne panoge je bilo 82 in sicer; 11 strokovnih šol za čipkarstvo (med temi Idrija), 29 strokovnih tkalskih šol, 17 strokovnih šol za obdelovanje lesa (med temi Kočevje), 10 strokovnih šol in poskuševališč za kovinsko industrijo in končno 25 strokovnih šol raznega smotra (med temi umetno-obrtna strokovna šola v Ljubljani).

Osebne vesti. Profesor gosp. Anton Bartel na I. drž. gimnaziji v Ljubljani je uvrščen v VIII. činovni razred, v VII. činovni razred pa so uvrščeni g. dr. Josip Marinko v Novem mestu, g. dr. Ivan Svetina v Ljubljani, g. Alfonz Pavlin v Ljubljani ter gg. Fran Frankovič in Fran Pančur, profesorja na c. kr. učiteljišču v Kopru.

Šolstvo v proračunu idrijske mestne občine za l. 1905. Proračun za

prihodnje leto kaže sledeče potrebščine: Plače učiteljskemu osebju mestne realke in pripravnice 27.580 K (vodja „ubogih kranjskih učiteljev“, Gangl bode dobil „samo“ 3400 K); plača šolskemu slugi in kurjaču 1110 K; pokojnina vdovi rajnega ravnatelja K. Pirca 1800 K, vzgojnina njegovi hčerki 360 K; vzdrževanje poslopja in vrtov 3479 K; dotacija za učila 3500 K; nagrade za nadure 1000 K; šolska izvestja 800 K; poprava in nabava hišne oprave 600 K; snaženje prostorov 200 K; kurjava 1300 K; razne potrebščine 500 K. Skupne potrebščine za realko so torej proračunjene na 42.229 K. Dalje so v proračunu še sledeče postavke: Za obrtno-nadaljevalno šolo 800 K; za šolsko delarno 100 K; prispevek c. kr. strokovni čipkarski šoli kot podpora dvema učenkama za obisk osrednjega čipkarskega tečaja na Dunaju 150 K; (predlaganih 300 K za kurjavo c. kr. strokovni čipkarski šoli je pa pobil „prijatelj ljudske izobrazbe“, social-demokrat Kristan in vsled nebrižnosti odbornikov je postavka padla; podpornemu društvu za realce v Idriji se je dovolilo 1500 K; podpornemu dijaškemu društvu v Gradcu 40 K; podpornemu dijaškemu društvu „Rado-goj“ 40 K; podpornemu dijaškemu društvu na Dunaju 40 K; razni stroški 100 K.

Razširjene šole. Trirazrednica v Sromljah pri Brežicah se razširi v štirirazrednico. Enorazrednica v Čatežu se razširi v dvorazrednico.

Učiteljske plače na Goriškem. V zadnjem zasedanju je goriški deželni zbor sprejel sledeči zakonski načrt: Učiteljsko osebje se razdeli v tri razrede. V I. razredu bodo dobivali učitelji po 1600 K, učiteljice po 1400 K; v II. razredu učitelji po 1400 K, učiteljice po 1200 K; v III. razredu učitelji po 1200 K, učiteljice po 1000 K. Na meščanski šoli

dobi učitelj 2000 K, učiteljica 1600 K. — Razdelitev v posamezne razrede se izvrši tako-le: V Gorici se uvrsti v I. razred $5/10$, v II. razred $3/10$ in v III. razred $2/10$ vsega učiteljstva; v drugih okrajih pa v I. razred $3/10$, v II. razred $4/10$ in v III. razred $3/10$ učiteljstva. — Vsak voditelj ljudske šole ima pravico do stanovanja z dvema sobama in s postranskimi prostori; ako pa nima naturalnega stanovanja, dobi stanarino in sicer v Gorici 600, 500 oziroma 400 K, v drugih okrajih pa $60/100$ od tega. — Začasni učitelji in učiteljice dobé po 800 K in odškodnino za stanovanje. Ko so dosegli učno usposobljenost, se uvrste v III. razred. — Petletnice znašajo $100/100$ plače in se računajo od usposobljenostnega izpita. — Opravilna doklada za voditelje ljudskih šol znaša za enorazrednice 100 K, za dvozrednice 150 K, za trirazrednice 200 K in za štirirazrednice 300 K.

Učni zavodi »Šolskega Doma« krasno napredujejo. Ljudska šola šteje v »Šolskem Domu« 9 razredov in sicer 3 deške, 5 dekliških in 1 mešan razred. To šolo obiskuje 191 dečkov in 288 deklic. V »Malem Domu« so 3 mešani razredi, katere obiskuje 63 dečkov in 74 deklic. Deška pripravljalnica za srednje šole šteje 34 učencev in dekliška pripravljalnica za izobraževališča šteje v dveh razredih 102 učenki. Dekliško obrtno in nadaljevalno šolo obiskuje 63 učenk, deško obrtno-nadaljevalno šolo pa 154 učencev.

Izpit učne usposobljenosti za ljudske šole so napravile pred goriško izpraševalno komisijo sledeče gospodične: za ljudske šole s slovenskim in nemškim učnim jezikom: Josipina Bezljaj iz Št. Vida pri Planini, Ljudmila Eržen iz Ozeljov (oboje z odliko), Marija Gasparin, Antonija Gomilšek iz Pišec Franja Hrovat iz Zabukovja, Roza Je-

bačin od Sv. Marjete niže Ptuja, S. Valerija Jeraj iz Maribora, Olga Juvančič iz Selnice, Amalija Komotar z Vrhnike, Davorina Lapajne iz Idrije, Marija Lapajne (oboje z odliko), Milena Lazar iz Ormoža (okolica), Matilda Lecker iz Slivnice pri Celju, Roza Lukan iz Gorice, Marija Posega od Sv. Miklavža blizu Ormoža, Alojzija Rosenberger iz Loč, Ivana Simčič, Gizela Širca iz Tolmina, S. Emanuela Trstenjak iz Maribora, Gabrijela Vidmar iz Kočevja; za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom in nemščino ter italijanščino kot predmet: Štefanija Havel iz Roča; za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom in nemščino kot predmet: Marija Barle iz Suhorja, Ernesta Blažica v Grgarju, Alojzija Cink od Svetega Andraža nad Polzelo, Kristina Gerdol iz Opčine (z odliko), Štefanija Kokalj iz Košane, Ana Komel iz Gorice, Franja Ličar iz Kostanjevice, Pavla Lorenzuti iz Sežane, Amalija Martelanc iz Poljčan, Josipina Sedej iz Renč, Eleonora Šauli iz Št. Petra na Medvedovem selu, Angela Šusteršič iz Rihemberga, Eliza Vagaja iz Laporja; s slovenskim učnim jezikom: Marija Kovačič iz Ročinja, Ljudmila Strosar iz Sovodenj, Katinka Valenčič; z nemškim učnim jezikom: Zofija Ciani.

Izpit učne usposobljenosti za pouk gluhonemih otrok je napravila z odliko pred c. kr. izpraševalno komisijo v Gradcu provizorična učiteljica na ljubljanski gluhonemnici, gdč. Uršula Zupančič.

Razpisane učiteljske službe. Na enorazrednici v Zdihovem-Unterskril je stalno popolniti učno mesto. Prošnje do 30. decembra leta 1904 na c. kr. okr. šolski svet v Kočevju. — Na enorazrednici v Bukovju je stalno popolniti učno mesto. Prošnje do 20. decembra 1904 na c. kr. okr. šolski svet v

Postojni. — Na enorazrednici v Trnju je stalno popolniti učno mesto. Prošnje do 20. decembra 1904 na c. kr. okrajni šolski svet v Postojni. — Na štirirazrednici v Senožečah je stalno popolniti učno mesto. Prošnje do 20. decembra 1904 na c. kr. okr. šolski svet v Postojni. — Na štirirazrednici v Trnovem je stalno popolniti učno mesto. Prošnje do 20. decembra 1904 na c. kr. okr. šolski svet v Postojni. — Na štirirazrednici v Vipavi je stalno popolniti učno mesto. Prošnje do 20. decembra 1904 na c. kr. okrajni šolski svet v Postojni. — Na enorazrednici na Gori je stalno popolniti učno mesto. Prošnje do 10. decembra 1904 na c. kr. okrajni šolski svet v Kočevju. — Na dvorazrednici v Suhorju je drugo učno mesto stalno popolniti. Prošnje do 15. decembra 1904 na c. kr. okrajni šolski svet v Črnomlju. — Na štirirazrednici v Starem trgu pri Ložu je stalno popolniti učno mesto Postranska dohodka od ekskuredne in obrtno-nadaljevalne šole. Prošnje do 21. decembra 1904 na c. kr. okrajni šolski svet v Logatcu. — Na enorazrednicah v Hotiču in v Kolvratu je stalno popolniti učno in voditeljsko mesto. Prošnje do 30. decembra 1904 na c. kr. okrajni šolski svet v Litiji. — Na petrazrednici v Toplicah pri Zagorju je stalno popolniti moško učno mesto. S to službo je združeno prosto stanovanje v novem šolskem poslopju, obstoječe iz sobe in kuhinje. Prosilci, sposobni poučevati na obrtno-nadaljevalni šoli, imajo prednost. Prošnje do 30. decembra 1904 na c. kr. okrajni šolski svet v Litiji. — Na štirirazrednici v Šmartnu pri Litiji je popolniti moško učno mesto. Prosilci, sposobni poučevati na obrtno-nadaljevalni šoli imajo prednost. Prošnje do 30. decembra leta 1904 na c. kr. okrajni šolski svet v Litiji. — Na trirazrednici v Zatičini

je popolniti učno mesto. Prošnje do 30. decembra 1904 na c. kr. okrajni šolski svet v Litiji.

Izpit učne usposobljenosti za ljudske šole so naredili v Mariboru gg.: Anton Hribernik v Črešnovcu, Avgust Kopriva v Črešnovcu, Janez Kramer pri Sv. Vidu blizu Šmarja, Friderik Sprager pri Sv. Bolfenku na Kogu, Emil Vršič pri Sv. Miklavžu v Slov. goricah ter gospodični Alice Koschell v Zrečah in Marija Lerher v Framu.

Škandalozne šolske razmere v celjskem okraju. Vsled nebržnosti vlade, ki že več let zavlačuje ustanovitev slovenske dekliške šole za celjsko okolico, je letošnje šolsko leto v celjski okolici 208 slovenskih deklet brez vsakega poduka. V zasebno šolo čč. šolkih sester ne morejo, ker so prerevne, da bi plačevale šolnino, v nemško šolo pa jih ne vzprejmejo, ker je ta letos že tako napolnjena, da mora imeti jedno paralelko v nemški „šparkasi“. Drugod vlada sili ljudstvo, da stavi šolska poslopja, celjska okolica pa ima že več let kupljen stavbeni prostor za šolo, a vlada ne dovoli šole. In o taki vladi bi se še naj moglo reči, da skrbi za napredek slovenskega ljudstva?! Škandal, da sploh morejo vladati pri nas take turške razmere!

Za odpravo III. plačilnega razreda na Štajerskem. Združena finančni in šolski odsek sta proti glasovom Slovencev odklonila predlog, naj se odpravi III. plačilni razred za učitelje. Dovolila pa sta 50.000 kron v ta namen, da se 200 šol prestavi v II. plač. razred; za to so dovolili 40.000 kron, 50 šol pa iz II. v I. razred (10.000 kron). — Slovenski poslanci so dosegli s tem prav mnogo, če jemljemo v ozir prenapeto krivičnost graške gospode. Najnujnejše je storjeno in upati je, da III. plač. razred v doglednem času izgine.

Iz seje c. kr. okrajnega šolskega sveta za goriško okolico. Iz uradnih naznanil je posneti, da je imenovan gospod Šinigoj France, učitelj v Sv. Križu pri Ajdovščini, učiteljem pri sv. Duhu (Štajersko). Novo službo nastopi 1. marca leta 1905. — Priznala se je V. petletnica gdč. Urbančič Mariji, IV. gdč. Perc Mariji in I. g. Gradniku R. — Vdovi po pokojnem učitelju K. se je dovolila podpora 200 K. — Ker se je odpovedala službi zaradi možitve gdč. Besednjak Antonija, učiteljica v Kamnjah, se je imenovala na njeno mesto gdč. Lenarčič. — Izpraznjeno učiteljsko mesto na Ligu se je podelilo izprašanemu učiteljskemu kandidatu Benko Alojziju -- Mesto na novo razširjeni štirirazrednici v Dornbergu se je podelilo gdč. Rožici Bizjakovi. — Po umrlih tovariših izpraznjeni draginjski dokladi sta se podelili dvema drugima. — Daljši dopust zaradi bolezni se je dovolil dvema učiteljema in eni učiteljici. — Iz preudarka za l. 1905. je razvidna šolska potrebsčina v znesku 178 360 K, ki se pokrije s 70⁰/₀ naklado na izravne davke

Šolstvo na Koroškem. Za nadučitelja v Maloščah je imenovan sedanji učitelj v Škofičah Mat. Ožgan; za šolskega vodjo v Podgradu (Medgorje) Jožef Gatternič, Mart. Sebastian v Šmar-

jeti nad Pliberkom. Za podučitelje pridejo: J. Golker v Št. Martin na Dholici, Frid. Schreier v Šmarjeto v Rožni dolini, Jož. Traunig v Št. Primož, Marjeta Schmidt v Pliberk. — Jernej Pšeničnik je postal pomožni učitelj v Kazazah. — Prestavljeni so gg: Pavel Kullnig iz Tinj v Št. Jakob v Rožu, Avgust Bürger iz Ledenic v Loče, Walter Riedl iz Domačal v Tinje. — Iz službe stopita Pavlina Furlan in Marija Remšgar. — Razpisane so službe nadučitelja v Škocijanu, Naborjetu in v Škofičah.

Važen učni pripomoček. Izšlo je „Navodilo k III. delu čitank za obče ljudske šole“. (Izdaja v štirih delih; sestavila H. Schreiner in Fr. Hubad.) C. kr. založba šolskih knjig. Cena 50 h. — „Navodilo pojasnuje načela, ki so bila merodajna pri sestavljanju tretjega dela „Čitank“ in našteva šole oz. razrede, kjer se „Tretja čitanka“ lahko uporablja. Zelo primeren je navod, po katerem redu naj se obdeluje učna snov. Slednjič podaja „Navodilo“ še natančen učni načrt za razne šole. Prof. Ilešič je dodal pouk, kako je čitati verze, da se ne izpuščajo samoglasniki in ne pači jezik. — Učiteljstvo bode novi učni pripomoček gotovo radostno pozdravilo.

Drobtine.

† **Ignacij Rozman.** Dne 3. decembra je umrl v Podlogu pri Krškem nadučitelj g. Ignacij Rozman, ki je bil zlasti gorenjskemu učiteljstvu in duhovstvu izza svojega službovanja v Dobravi in v Mošnjah dobro znan. Rajnik se je rodil v župniji Ljubno l. 1860 iz premožne kmečke rodbine. Obiskoval je gimnazije v Novem

mestu, Gorici in Pazinu, kjer je dovršil sedmi gimnazijski razred. Pridobil si je obširno znanje in temeljito izobrazbo zlasti v glasbi, za katero je kazal največ nadarjenosti in veselja. Posvetivši se učiteljskemu stanu je nastopil prvo službo na Dobravi pri Kropi, kjer je deloval zajedno s poznatim glasbenikom, župnikom

Jak. Aljažem. Odtod se je preselil v Mošnje pri Radolici, kjer je ostal celo vrsto let. Tu je vse svoje proste ure posvetil cerkveni glasbi. Pokojni Rozman ni bil mnjenja, da sodelovanje na cerkvenem koru ponižuje učiteljski ugled. Njemu je bila orgljarska služba veselje in ponos. Poleg orgljanja v domači župni cerkvi je še prevzel orgljarsko službo v romarski cerkvi na Brezjah, kjer je poveličeval cerkvene slovesnosti s svojo spretnostjo. Prav tako ga sedaj na zadnji njegovi službi v Podlogu ni zadrževala dolga pot, da ne bi hitel ob nedeljah in praznikih v Leskovec in ondi vodil petje na koru. — V občevanju je bil rajnik odkritosrčen in zaupljiv do vsakoga. Ono strastno nasprotstvo proti duhovnikom, ki se vedno bolj pojavlja pri velikem delu učiteljstva, mu je bilo zoprno. Povsod, kjer je bival, je vedno deloval vzajemno s svojim župnikom, na katerem je pa tudi imel vedno najmočnejšo zaslombo. V tem oziru je prerano umrli Rozman lahko v zgled mnogim tovarišem. — Smrt ga je nenadoma ugrabila. V nedeljo 27. novembra je bil še čvrst in zdrav; drugi dan v jutro pa ga nenadoma zadene kap in po tridnevem smrtnem boju se je, prejemši sv. popotnico, preselil v večnost. Njegovega pogreba se je udeležilo mnogo tovarišev, prijateljev in znancev. Ob krasnem petju učiteljskega zbora pod vodstvom g. Kosa in ginljivem govoru g. Malnariča so ga položili v grob. Poplačaj mu Bog na onem svetu, kar je storil za njegovo čast tukaj na zemlji.

Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani naznanja, da bode znova zasedlo učiteljsko mesto na družbini peterorazredni deški ljudski šoli pri sv. Jakobu v Trstu. Vsi oni kompetenti in kompetentije, ki so se za to mesto potegovale povodom prvega razpisa me-

seca oktobra, in ki še danes reflektujejo na to mesto, se opozarjajo, da upošljejo priloge svojih prvotnih prošenj do 20. t. m. Oni pa, ki ne reflektujejo več na to mesto, izvolijo naj to na dopisnici naznaniti. — Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda.

Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani vsem rodoljubom. „Mal položi dar — Domu na altar“ je bilo vodilno geslo naše družbe, kadar se je šlo za to obremenit slovensko javnost s kakim novim davkom v prid prepotrebne družbene blagajne. — „Mal položi dar — Domu na altar“ je bila vedno vodilna misel družbinemu vodstvu, kadar je hotelo odpreti družbini blagajni vir novih dohodkov. Prav to geslo je pa tudi vodilo družbino vodstvo v njega 155. seji z dne 12. oktobra 1904. Povodom sklepa v tej seji se „Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani“ oglašča danes pri slavnih uredništvih in dtuštvih, pri vseh rodoljubnih Slovenkah in domorodnih Slovencih. A danes ne zahteva nikakih novih denarnih prispevkov, ali novih narodnih davkov. Prosi le, da ji vsakdo izmed njenih dobrotnikov prepusti to, kar premnogi iamed njih kakor nerabljivo vržejo od sebe. Neštete so v posesti slovenskega naroda se nahajajoče rabljene poštnne znamke. Le malokdo se ukvarja stem, da jih zbira in ureja — večina jih zametuje. Ako bi pa ves slovenski narod vse te v njega posesti se nahajajoče rabljene poštnne znamke podaril neši družbi, bila bi to nova in znatna podpora družbini blagajni. Vsaka pošiljatev takih znamk nam dobro dojde, za vsako pošiljatev bodemo hvaležni, naj bodo že urejene ali tudi neurejene zbirke inozemskih ali domačih rabljenih poštnih znamk. Nikdo Vas, Slovenke in Slovenci, naj torej odslej ne odstvanjuje rabljenih poštnih znamk. Če jih pridno

nabira, ohranjuje in nam daruje zagotovi si hvaležnost podpisanega vodstva in podpisane slovenske dece. Vsa slavna časniška uredništva pa naprošamo, da sprejemajo po posameznikih darovane pošne znamke ter je ob priliki upošiljajo podpisanemu družbinemu vodstvu, za kar jim bodi vže naprej izrečena najiskrenejša zahvala. — Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani naznanja tem potom, da so porabne le cele zalepke in cele dopisnice s popolnim besedilom, posebno ako so starejšega datuma. Izrecno povdarjamo, da znamk, če so samo izrezane iz dopisnic in zalepk ne moremo rabiti. Ob jednom si usojamo opozarjati vse cenjene rodoljubkinje in rodoljube na to, da naj se pisemske pošne znamke ne odlepljujejo, nego izrezavajo s papirjem vred, na katerem so prilepljene in nam tako upošiljajo, ker le take znamke je mogoče naši družbi razpečati. Imena darovalcev in število po njih uposlanih znamk se bodo objavila svoječasnó. — Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

Delo društva »Macierz szkolna« Kar je za Slovence družba sv. Cirila in Metoda, to je za Poljake v Šleziji imenovano društvo. Iz najnovejšega poročila o delovanju tega društva se vidi, da društvo zelo pridno ustanavlja in z velikimi žrtvami vzdržuje poljske šole v Šleziji. Sedaj vzdržuje petrazredno šolo v Tešinu, za katero izdaja na leto 25.000 K; v Michalkovicah zida otroški vrtec za otroke poljskih delavcev, ki bode veljal 16.000 K; dalje zida dvorazredno šolo v Zbitkah, za katero se bode potrošilo 34.000 K. Razun tega vsako leto izdaja 7000 K v podporo revnih dijakov na poljski gimnaziji v Tešinu.

Narodne pesmi. Učno ministrstvo je sklicalo posvetovanje za izdajo avstrijskih

narodnih pesmi, h kateremu sta bila objavljena tudi Slovenca dr. Karol Štrekelj in Matej Hubad.

Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj je ob svojem rednem zborovanju dné 2. novembra t. l. v Gotovljah nad neosnovanimi natolcevanji slovenskega štajerskega učiteljstva zastran njega učnih uspehov v ljuski šoli po štaj. dež. poslancu dr. Lenku v zadnjem zasedanju deželnega zbora v Gradcu izreklo enoglasno svoje ogorčenje ter sklenilo povzročiti, da „Zveza štaj. slov. učiteljev in učiteljic“ sestavi tozadevno resolucijo ter isto objavi v glasilu „Štajerske učit. zveze“, t. j. v „Schul- und Lehrerzeitung“.

Petindvajsetletnica. Dné 12. novembra t. l. je minilo 25 let, odkar so otvorili prvo srednjo šolo v Bosni, namreč višjo gimnazijo v Sarajevem. Ob ustanovitvi se je upisalo 37 učencev, sedaj jih šteje 675. 238 abiturijentov je že doslej sprejelo na tej gimnaziji izpričevala zrelosti.

Božične počitnice. „Slovenec“ štev. 277, z dné 3. decembra t. l. je priobčil med dnevnimi novicami sledeče: „Iz učiteljskih krogov se nam piše: Zopet se bližajo božični prazniki in učiteljstvo se z žalostjo spominja odloka dež. šol. sveta z dné 26. maja 1902. št. 1511, ki je prikrajšal učiteljstvu in učencem toliko let običajne božične počitnice. Lansko leto je več učiteljskih društev vložilo prošnje na dež. šol. svet, da bi se dovolile zopet nekdanje počitnice; toda bile so brezuspešne. Vsled tega menda letos ne vložijo nobeno društvo enake prošnje. C. kr. dež. šolski svet bi pa gotovo mnogim ugodil, ako bi dovolil vsaj še 27. dan decembra prosto. Tudi o veliki noči in o binkoštih je še v torek po praznikih prosto, zakaj bi torej tudi o božiču ne bilo prosto vsaj še prvi dan po praznikih? S tem bi pouk v šoli ne trpel mnogo škode; istim, ki pa gredó o božiču kam na počitnice, pa

vsaj ne bi bilo treba na praznik potovati.“ Tem vrsticam dostavljamo mi le še sledeče: „Ker je gornja želja povsem upravičena in ne pretirana, zato smemo z vso gotovostjo upati, da bo vis. c. kr. deželni šolski svet še pravočasno vse potrebno odredil, da se božične počitnice vsaj za en dan podaljšajo“

Osemdesetletnico je praznoval dné 20. novembra t. l. stolni dekan v Ljubljani, č. g. Andrej Zameljic. Bil je dolgo vrsto let član izpraševalne komisije, nadzornik za verouk in član c. kr. mestnega šolskega sveta v Ljubljani.

O možitvi učiteljic je dné 3. novembra t. l. razpravljaj gališki deželni zbor. Sprejeli sta se o tem dve točki: 1. Učiteljica se sme omožiti edinole z dovoljenjem pristojne šolske oblasti, 2. Omoženi učiteljici se zniža plača za 10 odstotkov, da se s tem plačajo v slučaju potrebe namestniki. — Podpredsednik deželnega šolskega sveta, dr. Plaček, je v obrambo teh dveh sklepov navajal te-le vzroke: Deželni zakoni po večini drugih dežel so strožji v tem oziru. Omožena učiteljica izgubi službo. V Galiciji se to načelo, ki je po njegovih mislih popolnoma upravičeno, zato ni sprejelo, ker manjka učiteljskih sil. Galicija tudi ne pozna v plači med učiteljem in učiteljice nobenega razločka; vsled tega je za slučaj, če se učiteljica omoži, pravično, da se zahteva od nje, naj za svoje pogostejše dopuste deželi nekaj povrne.

Obligatoričen pouk o zdravju je zahtevalo 14 718 angleških zdravnikov v svoji prošnji na naučnega ministra, lorda Londonderryja. Pred vsem so zahtevali pouka o škodljivosti vživanja opojnih pijač. — Taka zahteva bi bila tudi pri nas zelo umestna

Stroga prepoved kadenja. Iz Angleške prihajajo vedno večje tožbe o škodljivosti kadenja. Zlasti je kadenje škodljivo

mladim ljudem. Resne posledice se že opažajo. Vojaške oblasti tožijo, da vojakinovinci od leta do leta postajajo čim nesposobnejši za vojaško službo, ker jih cigarete takorekoč uničujejo. Razni angleški generali so že ponovno svarili vojake, da bi se vzdrževali prekomernega kadenja. Sedaj je predložen angleški zbornici zakonski načrt, kako bi se kadenje omejilo. Po tem načrtu bo dečkom izpod 16 let zabranjeno kaditi in se bo vsak prestopnik kaznoval z globo 16 šilingov. Zabranjeno bo tudi mladim ljudem, da ne bodo smeli prodajati tobaka. Na angleškem otoku Man obstoji tak zakon že 2 leti na občo zadovoljnost

Iz živalskega sveta. V Parizu so izračunali, koliko vrst živali je na svetu. Po tem računu je na zemlji in v morju okolo 40.000 vrst živali, ki so znane učenjakom. Žuželk je 280.000 raznih vrst, ptic pa le 13.000 vrst, torej le trideseti del vseh živalskih vrst. Dalje poznajo 12.000 vrst rib, 1600 vrst kač, 50.000 vrst žlezastih črvov, 1300 vrst dvoživk, 20.000 vrst pajkov in 8.000 vrst črvov.

Za tinto. Da ubraniš navadno črno tinto pred izsušenjem, ji moraš priliti nekoliko čistega in dobrega glicerina, ki ga dobiš v vsaki lekarnici.

Analfabetizem v Galiciji. Rusinski poslanec o. Bogačevski je začel svoj govor v gališkem deželnem zboru pri šolski debati s sledečim zanimivim uvodom: „Naša dežela se ne imenuje brez vzroka dežela analfabetizma, dežela temote. Pri nas je 3,387.378 analfabetov, 2300 občin, ki nimajo nobene šole, 436.857 otrok ne obiskuje nobene šole — to je gotovo dejstvo, ki nam ne dela nobene časti. Pri nas so 4 ječe, a samo 2 univerzi; 698 žganjaren, a samo 40 gimnazij; pri nas je 792 loterijskih kolektur, a samo 20 strokovnih šol, 2046 gostilen, a samo 4468 ljudskih šol.“

Novi šolski zakon v Srbiji. Skupščina je votirala koncem marca t. l. nov zakon o narodnem šolstvu. Ta zakon je dobil najvišjo sankcijo dne 23. aprila v veljavo v vseh svojih odredbah, izvzete so samo določbe glede plač, ki pridejo v veljavo šele s 1. januarjem l. 1905.

Dasi je moral biti novi zakon hitro izgotovljen, kar se mu tudi ponekod pozna, je vendar boljši in dovršenejši od vseh svojih prednikov. Zlasti se razlikuje od zakona iz l. 1898., ki je bil v veljavi doslej.

Novi zakon je uvedel nekoliko jako važnih novosti.

Zagotovljena je popolna stalnost učitelja na mestu in v službi, česar prej ni bilo. Tudi zakon iz l. 1882. je sicer do nekoliko zagotavljal stalnost v službi, ker so mogli biti učitelji odpuščeni samo po sklepu glavnega prosvetnega sveta, toda do škandaloznosti so tirali premeščanje učiteljstva, ki bi vendar moralo imeti zaslonbo v tem zakonu, ki je bil sicer še dovolj napreden.

Po zakonu iz l. 1898. je bila zagotovljena stalnost na mestu, a ne stalnost v službi. Jako lahko so dobili vzroke, da so odpustili iz službe učitelje z 10—20 službenimi leti. Namesto premeščanja po potrebi, ki je bilo po tem zakonu izključeno, so si našli pomoči z nepravilnim in neutemeljenim upokojevanjem učiteljstva.

Novi zakon določa, da je treba učiteljske službe razpisovati in jih oddajati kompetenčnim potom, kar je bilo posebno potrebno, da se odpravi neprestana protekcija.

Učiteljska mesta so sedaj razporejena in določen je način, kako se oddajajo.

Dovoljeno je, da se učiteljica omoži po svoji volji. Po zakonu iz l. 1898 pa se je smela poročiti samo z učiteljem, ako je hotela ostati še učiteljica.

Doslej so bili izprašani učiteljski kandidati nastavljeni le za učiteljske pripravnike s 600 dinari (1 dinar = 9,95 $\frac{1}{4}$ K) letne plače. Leta tega službovanja niso računali ne v povišanje ne v penzijo. Po sedanjem zakonu dobivajo 800 dinarjev in se jim računajo leta takoj po praktičkem izpitu v povišanje in penzijo. Maksimalna plača učiteljev je povečana od 2450 din. na 3000 din.

Tudi doklade so sedaj večje in jih dobiva učiteljstvo vsako četrto leto. Po zakonu iz l. 1898. so bile mnogo manjše in so se računale šele po petem letu.

Službena doba do cele penzije je skrčena od 35 na 32 let. Sedaj dobi učitelj po 32. službenem letu celo penzijo 3000 din., po prejšnjem Novakovičevem zakonu pa je dobil šele po 35. letu 2450 din. penzije.

Stanarina je zvišana.

Učitelji se smejo pritožiti proti krivični sodbi nadzornikov.

Po zakonu iz leta 1882. je dobivalo učiteljstvo za 32letno službovanje 54.400 din., po zakonu iz l. 1898. je dobivalo učiteljstvo za 32letno službovanje 48.4000 din., po novem zakonu dobiva učiteljstvo za 32letno službovanje 58.050 din.

To so pglavitne določbe novega zakona.

Novi zakon o učiteljskih plačah na Goriškem. Dne 11. tega meseca je razpravljaj goriški deželni zbor o ureditvi pravnih razmer in plač ljudskemu učiteljstvu. Po generalni debati se je vnela živahna podrobna debata pri § 2., ki govori o pokritju za povišanje plač. Šolski odsek predlaga, naj bi se tozadevna potreščina 135.000 K pokrila na ta način, da se pooblaste okrajni šolski sveti, izvzemši mesto Gorico, naj pobirajo doklade na užitnino od vina in mesa do 20 $\frac{0}{10}$ in naklado na pivo po 1 K 70 h.

Posl. dr. Tuma je predlagal ustanovitev deželnega šolskega zaklada, ker le na ta način je mogoče šolska bremena enakomerno razdeliti na celo deželo. Ta predlog so pobijali vsi italijanski poslanci. Posl. dr. Gregorčič je stavil posredovalni predlog, naj bi se dosedanja prispevek dežele na okrajne šolske svete zvišal od 250.000 na 400.000 K, a pokrite bi se naj istotako vzelo iz povišanih doklad. Pri glasovanju pa sta ostala oba slovenska predloga v manjšini, dočim se je predlog šolskega odseka sprejel z italijanskimi glasovi.

Zakonski načrt je bil takoj na to sprejet tudi v drugem in tretjem branju.

Razprave o tem velevažnem in za goriško učiteljstvo vitalnem vprašanju so se udeležili poslanci Falconer, dr. Tuma, dr. Gregorčič, Venutti, Egger in Verze gnassi.

Po sprejetem zakonskem načrtu so uravnane plače goriškega učiteljstva tako-le:

Osebj e učiteljstva se razdeli v 3 razrede. Plače: v I. razredu za učitelje 1600 K, za učiteljice 1400 K; v II. razredu za učitelje 1400 K, za učiteljice 1200 K; v III. razredu za učitelje 1200 K, za učiteljice 1000 K.

Na meščanski šoli dobi učitelj 2000 K, učiteljica 1600 K.

Razdelijo se v Gorici v I. razred $5/10$, v II. $3/10$, v III. razred $2/10$. V drugih okrajih: v I. razred $3/10$, v II. razred $4/10$, v III. razred $3/10$.

Stanovan je: Voditelj ljudske šole ima pravico do stanovanja z dvema sobama s postranskimi prostori, če ne — stanarina: v Gorici po 600, 500, 400 K, v drugih okrajih $60/10$ od tega.

Začasni učitelji in učiteljice dobijo po 800 K in odškodnino za stanovanje. Po izpričevalu usposobljenosti pridejo v III. razred.

Petletnine: Pet let po usposobljenosti dobi petletnino, $100/10$ poviška plače, in tako dalje do poviška za šesto petletje.

Službena doba je določena na 40 let.

Opravnina znaša vodit. ljud. šol po 100, 150, 200, 300 kron, če ima šola en, dva, tri ali 4 razrede.

Šolski stroški za Gorico pridejo v občinski proračun, v okrajih se dobi potrebna svota z dokladami do $200/10$ na užitnino vina, mošta in mesa ter z nakladdo 1 K 70 vin. od hektolitra potočenega piva

Zakon stopi v veljavo 3 mesece potem, ko dobi sankcijo.

Povprečna učiteljska plača avstrijskega učiteljstva. Uradna štatistika izkazuje, da je v Avstriji 52.706 učnih oseb — 38.563 učiteljev in 14.044 učiteljic.

Povprečna plača ene učne osebe v kronah znaša:

	Moške:	Ženske:	Povprek:
Dunaj:	2748	2122	2501
Nižje Avstr.:	2226	1937	2148
Gor. Avstrijsko:	1710	1413	1629
Salcburško:	1684	1300	1628
Štajersko:	1952	1383	1762
Koroško:	1589	1178	1505
Kranjsko:	1462	1164	1361
Trst in okol.:	2589	1896	2267
Goriško:	1316	1027	1208
Istra:	1218	974	1128
Tirolsko:	942	640	794
Predarlško:	1332	765	1187
Češko:	1541	1254	1597
Moravsko:	1807	1337	1728
Šlezija:	1782	1485	1754
Galicija:	1083	811	951
Bukovina:	1430	923	1248
Dalmacija:	1200	853	1074
Povprečno:	1639	1190	1521

Torej znaša povprečni dnevni zaslužek ene učit. osebe ravno 4 K 167 h,

ali najbolj plačane učne osebe (t. j. du-najske) 6 K 85 h in najslabše plačane — namreč tirolske — pa ravno 2 K 17 h. Kot postranski zaslužki pridejo tu v poštev le: pouk na zasebnih šolah, orglarija, poštarstvo in druge javne službe. Kruba je iskalo s postranskim zaslužkom 257⁰/₀ učiteljev in 21⁰/₀ učiteljic.

Po posameznih kategorijah se razdele sledeče:

Na drugih javnih šolah je poučevalo	moških oseb:	ženskih oseb:
927	150	
Na privatnih šolah je poučevalo	442	40
Orglavcev je bilo	4063	19
Poštarjev " "	66	2
Druge službe je opravljalo	4417	81

Ti dohodki so donášali učiteljem povprečno 463—142 K.

Skupni dohodki učiteljstva torej znašajo:

Dežele:	Manj kakor 600 K		600—1200 K		1200—2200 K		Preko 2000 K	
	M.	Ž.	M.	Ž.	M.	Ž.	M.	Ž.
Nižje Avstrijsko	4	7	912	451	1696	762	3333	983
Gor. Avstrijsko	—	—	159	136	527	190	340	59
Salcburško	—	—	52	29	138	22	128	6
Štajersko	4	1	229	351	658	375	742	91
Koroško	1	1	119	107	365	53	156	7
Kranjsko	32	2	90	151	229	76	111	6
Trst z okolico	—	—	14	41	34	63	116	86
Goriško	19	—	77	118	119	32	42	7
Istra	34	2	95	101	97	36	27	1
Tirolsko	196	416	717	672	205	34	73	20
Predarlško	15	3	81	81	144	11	37	—
Češko	7	4	5352	1353	5744	969	3789	332
Moravsko	4	4	1464	584	1776	350	2076	133
Šlezija	2	—	227	49	435	37	407	21
Gališka	159	1084	2561	2355	1160	347	243	154
Bukovina	1	1	245	264	221	51	120	13
Damacija	18	41	220	146	123	31	28	4
Skupaj	469	1566	12624	6989	3671	3439	11768	1925
	2062		19613		30110		13694	

Za slovensko šolo v Trstu. V nedeljo dne 20. novembra so priredili tržaški Slovenci sijajen shod, na katerem so obnovili svoje zahteve glede slovenskih ljudskih šol. Sprejeta je bila sledeča resolucija:

Tržaški Slovenci zbrani danes, dne 20. novembra 1904, na javnem shodu v „Narodnem domu“ v Trstu ponavljajo najslovesneje svojo že od l. 1885. tolikokrat v vlogah in na javnih shodih stavljenjo zahtevo po ustanovitvi slovenske ljudske šole v mestu tržaškem in z ozirom na to: da je po uradni statistiki slovenske zasebne ljudske šole in c. kr. nemških ljudskih šol v Trstu izkazanih nad 1000 za šolo godnih otrok slovenske narodnosti, ne glede na to, da je najmanje enako število slovenskih otrok prisiljenih pohajati italijanske ljudske šole, da zahteva kardinalno pedagoško načelo, naj dobivajo otroci elementarni pouk v svojem materinem jeziku, da člen XIX. osnovnih zakonov priznava popolno enakopravnost vseh deželnih jezikov v šoli, uradu in javnem življenju ter določa, da imajo javne šole v deželah z mešanim prebivalstvom biti urejene tako, da se more vsaka narodnost izobraževati v svojem jeziku, da bi bilo skrajno krivično in naravnost nezaslišano, ako bi morali slovenski otroci od znanih zelo neugodnih lokalnih vremenskih razmerah in ob nevarnostih, spojenih z velikanskim cestnim prometom svetovnega trgovskega mesta hoditi iz mesta do eno uro daleč na kmetske šole v okolico, da so sedaj po odločbi c. kr. upravnega sodišča ovrženi vsi tisti izgovori, ki so služili vladnim oblastim, da so zavračale nujno in v vsakem obziru opravičeno zahtevo tržaških Slovencev, izražajo svoje ogorčenje na brezmejnem zavlačevanju tega vprašanja in pristranskem postopanju od strani c. kr. vlade, zahtevajo, da se vlada in posebno c. kr. namestništvo v Trstu loti odslej te stvari objektivno, brez ozira na katerosibodi stran in da se drži strogo načel, izraženih od najvišje upravnosodne inštanice, in posebno osnovnih zakonov, na katere so vsi c. kr. uradniki prisegli; proglašajo vlado odgovorno za vse nedogledne posledice nečuvne krivice, storjene tržaškimi Slo-

vencem na šolskem polju; in pozivlja c. kr. vlado najodločneje, da v najkrajšem času reši vprašanje slovenske ljudske šole v Trstu po razmerah in potrebah, po zakonu in pravici in na način, ki bo dostojen kulturne države.

Socialni demokrati so stavili posebno resolucijo, v kateri izražajo tudi svoje zahteve glede brezverske šole.

Obe resoluciji je deputacija odbornikov političnega društva „Edinost“ takoj nesla na namestništvo. Deputacijo je spremljala ogromna množica ljudstva, pe-

vajoč med potom razne slovanske pesmi V odsotnosti namestnika vsprejel je deputacijo dvorni svetnik Schwarz ter obljubil, da izroči resoluciji namestniku. Zatrdil je deputaciji, da se bo vlada o presojanju šolskega vprašanja točno držala načel, izraženih v razsodbi upravnega sodišča ter da pospeši rešitev tega vprašanja. Ko se je deputacija vrnila, spremljala jo je zopet vsa množica na trg pred „Narodnim Domom“, kjer se je dr. Ribaf zahvalil zbranemu narodu na tako obilni udeležbi. Nato se je množica mirno razšla.

Vabilo na naročbo.

„Slovenski Učitelj“ bode v prihodnjem letu izhajal, kakor doslej po enkrat na mesec, in sicer 15. dan vsacega meseca.

Uredništvo si bode prizadevalo, da bode vsebina lista mnogovrstna in izbrana. Zasedovati hočemo vse zanimive pojave na polju šolstva in vzgojstva in točno o njih poročati.

Gibanje med učiteljstvom, njega **krščanska organizacija** in **stanovski interesi** bodo tudi poslej predmet naše pozornosti. Vsem sličnim dopisom drage volje odpremo svoje predale.

„Slov. Učitelj“ pa ima veliko duševne in gmotne zaslombe tudi med **veroučitelji, duhovniki. Njihovim potrebam bode skušal v novem letu v večji meri vstrezati, kakor doslej.** Zato bode v vsaki številki vsaj po en članek, ki se bode našel na metodiko veronauka in druga praktična vprašanja katehetike. Slovenske katehete pa prosimo, da nas vstrajno podpirajo z marljivim sodelovanjem.

Svoje naročnike prosimo, da nam ne odtegnejo svoje podpore.

Pet let že vrši „Slov. Učitelj“ svojo nalogo, da zastopa pred slovensko javnostjo krščanska načela na polju šolstva in vzgoje. Kdor toliko časa deluje v javni službi, njemu pristojna nova doklada. Bodi **petletnica** „Slov. Učitelja“ mnogoštevilčen krog novih sotrudnikov in naročnikov!

Cena listu je 4 krone.

Uredništvo.

Listnica uredništva.

G. N. Vi izražate željo, da bi „Slov. Učitelj“ v prihodnjem letu zopet izhajal po dvakrat na mesec. Priznavamo, da bi bilo to koristno. Toda obili posli ne pripuščajo, da bi si nakladali večje breme. Morda se bodo razmere tekom leta kaj izpremenile. Pozdravljeni!

„Slovenski učitelj“ izhaja enkrat na mesec (15).

Cena mu je na leto 4 K, na pol leta 2 K.

Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren: Ivan Rakovec.

Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani.

